

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Startbeslissing

Integrale verkenning Ravenstein-Lith

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Colofon

Uitgegeven door	Projectteam Koploper Ravenstein-Lith en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, DG Ruimte en Water
Datum	15 december 2016
Status	Definitief
Versienummer	2.0

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,

Mw. drs. M.H. Schultz van Haegen-Maas Geesteranus.

DE DIJKGRAAF VAN WATERSCHAP AA EN MAAS, TEVENS VOORZITTER VAN DE STUURGROEP VOOR DE VERKENNING RAVENSTEIN – LITH

Dhr. drs. L.H.J. Verheijen.

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	5
1.1	AANLEIDING VOOR DE KOPLOPER RAVENSTEIN - LITH	5
2	OPGAVEN EN DOEL	6
2.1	DE VERKENNING RICHT ZICH OP HET (RIVIER)GEBIED TUSSEN RAVENSTEIN EN LITH	6
2.2	DE VERKENNING RICHT ZICH OP WATERVEILIGHEID EN DE DAARAAN GEKOPPELDE KANSEN VOOR GEBIEDSONTWIKKELING	7
2.3	URGENTE OPGAVE VOOR WATERVEILIGHEID ALS KATALYSATOR VOOR RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	8
2.4	DE VERKENNING LEIDT TOT ÉÉN INTEGRAAL VOORKEURSBESLUIT	8
2.5	OPLOSSINGSRICHTINGEN	10
2.6	SAMENHANG RIJKS- EN REGIONALE DOELEN	10
2.7	MEEKOPPELKANSEN, RAAKVLAKKEN	10
2.8	ZICHT OP FINANCIERING.....	11
3	AANPAK EN PLANNING	13
3.1	ER WORDT EEN INTEGRALE MIRT/HWBP VERKENNING UITGEVOERD	13
3.2	BENODIGDE PLANOLOGISCHE PROCEDURE	13
3.3	ACTIVITEITEN	13
3.4	BEOORDELINGSKADER	14
3.5	DE PLANNING VOOR DE DIJKVERSTERKING (HWPB) IS RICHTINGGEVEND	14
4	ORGANISATIE	15
4.1	WATERSCHAP AA EN MAAS IS TREKKER VAN DE VERKENNING	15
4.2	PARTICIPATIE EN COMMUNICATIE	15
4.3	SAMENHANG MET DE ANDERE (KOPLOPER) PROJECTEN LANGS DE MAAS	15

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor de Koploper Ravenstein - Lith

Besluit tot MIRT Onderzoek voor de Koploper Ravenstein-Lith

Om de waterveiligheid voor de toekomst te borgen, hebben Rijk en regio in het Deltaprogramma gekozen voor een krachtig samenspel tussen dijkversterking en rivierverruiming. Het rijksbeleid dat voortvloeit uit het Deltaprogramma is inmiddels verankerd in het Nationaal Waterplan 2016-2021.

Ten behoeve van deze strategie is in 2016 voor de Maas onderzocht waar realisatie van rivierverruiming op korte termijn (tot 2028) kansrijk is. Hiervoor zijn zes koploperprojecten gestart. Ravenstein-Lith is één van deze koploperprojecten.

Resultaat MIRT Onderzoek biedt perspectief voor waterveiligheid en gebiedskwaliteit

Uit het MIRT onderzoek blijkt dat een combinatie van rivierverruimende en gebiedsgerichte maatregelen bij kan dragen aan waterveiligheid en synergie oplevert met ambities en opgaven van de partners in de regio. De kracht zit in robuuste maatregelen dicht bij de Maas met een waterstandsdalend effect en het versterken van de oude natuurlijke meanders. Het perspectief van de Meanderende Maas.

Groen licht voor start verkenning

In het BO MIRT van 12 oktober 2016 is ingestemd met de start van een integrale verkenning voor Ravenstein-Lith. De start van de verkenning is onderdeel van een samenhangend pakket aan waterveiligheidsmaatregelen voor de gehele Maas. Dit pakket geeft invulling aan de urgente hoogwaterveiligheidsopgave en verbindt die met lokale ruimtelijke en economische ambities.

Figuur 1: het perspectief op de Meanderende Maas.

2 Opgaven en doel

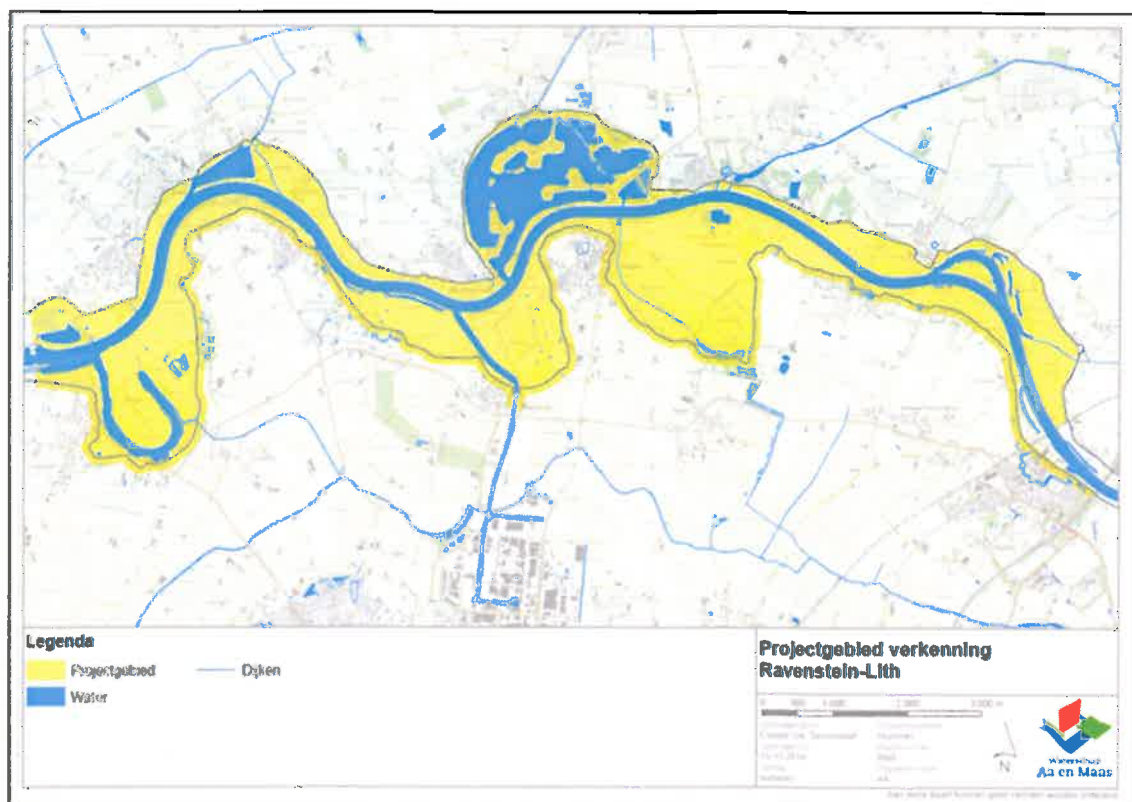
2.1 De verkenning richt zich op het (rivier)gebied tussen Ravenstein en Lith

Het projectgebied omvat de uiterwaarden op de Brabantse en Gelderse Maasoeveren tussen Ravenstein en Lith en de dijk aan Brabantse zijde. De verkenning richt zich op het volgende projectgebied:

- de Maasdijk aan de Brabantse zijde van de A50 tot de stuw bij Lith (dijktraject 36-3) inclusief een zone binnen- en buitendijks die van belang is in verband met piping (ordegrootte 100 meter);
- het buitendijkse gebied aan Brabantse zijde vanaf de Middelwaard (rivierkilometer 184) tot aan de stuw bij Lith (rivierkilometer 201);
- het buitendijkse gebied aan Gelderse zijde van de spoorbrug bij Niftrik (rivierkilometer 183) tot aan de stuw bij Lith (rivierkilometer 201);
- Recreatieve routes in het omliggende gebied maken onderdeel uit van het projectgebied.

De maatregelen in het voorkeursalternatief (VKA) zullen in dit gebied liggen. De dijk aan Gelderse zijde maakt dus géén deel uit van het projectgebied.

Het studiegebied heeft een ruimer blikveld en kijkt naar de logische relaties met en effecten op bijvoorbeeld economie (haven van Oss, landbouwgebieden) en recreatie met bijvoorbeeld Oss (haven), Nijmegen en Den Bosch. Het binnendijkse gebied aan de zuidzijde (de Brabantse kant) en de noordzijde van de Maas (de Gelderse kant) maken eveneens deel uit van het studiegebied.

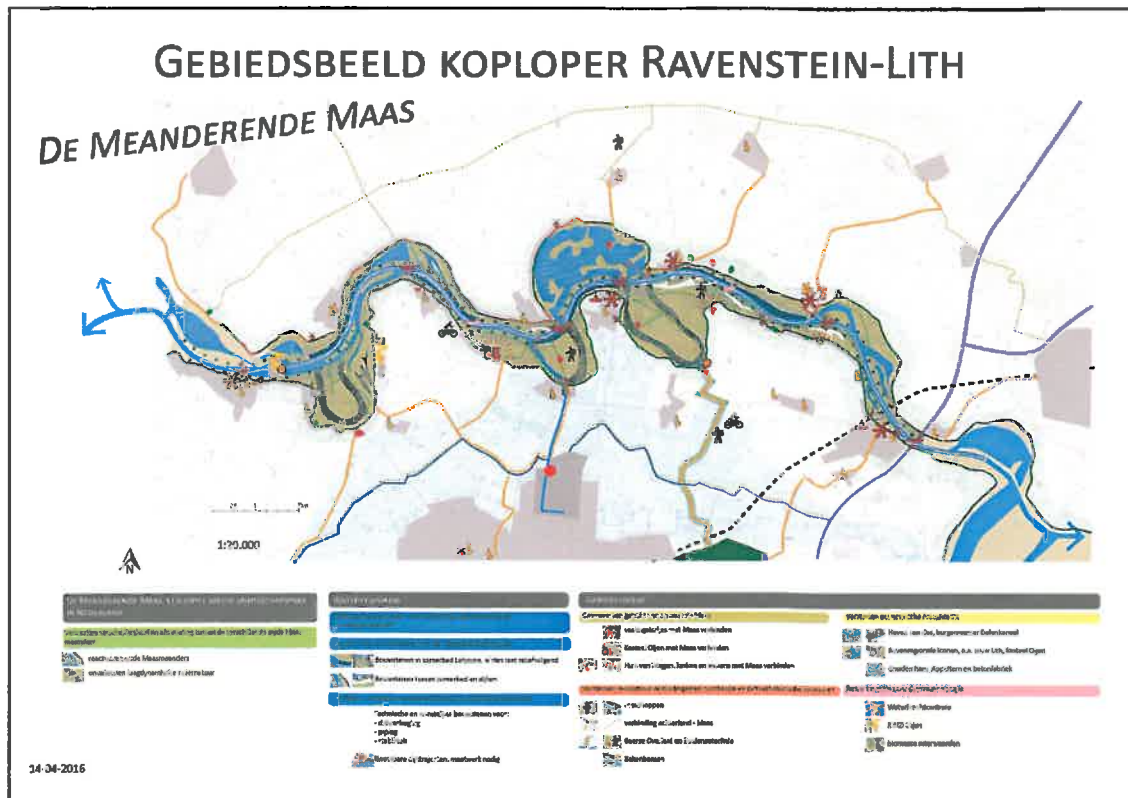
Figuur 2: Visualisatie begrenzing projectgebied.

2.2 De verkenning richt zich op waterveiligheid en de daaraan gekoppelde kansen voor gebiedsontwikkeling

Het verhogen van de waterveiligheid is het belangrijkste doel van de verkenning. Daarbij worden de gebiedskwaliteiten versterkt en de mogelijkheden voor gebiedsontwikkeling benut.

De verkenning richt zich op een integrale afweging van maatregelen voor hoogwaterveiligheid (dijkversterking en rivierverruiming) en de daaraan gekoppelde kansen voor gebiedsontwikkeling. In de verkenning wordt gekeken naar:

1. Rivierverruimende maatregelen met een waterstandsdalend effect. Voor rivierverruiming gaat het om een integrale afweging van zomerbedverbreding, weerdverlaging, de aantakking van de meanders en een waterstandsverlagende maatregel bij Appeltern. Twee hoogwatergeulen (Oijense Middenwaard, hoogwatergeul bij Niftrik) zijn in de MIRT-onderzoeksfase wel bekeken maar uiteindelijk afgefallen. Deze maken dus geen onderdeel uit van de verkenning.
2. Dijkversterking aan de Brabantse zijde van de Maas. Dijkversterking aan de noordzijde (Gelderse zijde) van de Maas maakt *geen* onderdeel uit van de verkenning. De dijken aan die zijde hebben geen urgente versterkingsopgave.
3. Gebiedsontwikkeling op basis van het gebiedsbeeld De Meanderende Maas. De gebiedsontwikkeling bevat:
  - Gebiedsuitwerking voor de 'Waarden van Oss' met daarin
    - een verbetering van de toegang tot de multimediale binnenhaven van Oss via aanpassing van de bestaande meanderbocht;
    - het ecologisch reactiveren van de gedempte meanderbocht;
    - de hoogwatergeul bij Kasteel Oijen.
  - Gebiedsuitwerking voor de 'Diedensche Uiterdijk' met daarin
    - de weerdverlaging langs de Maas in samenhang met KRW maatregelen
    - het versterken van het gezicht van Megen aan de Maas
    - recreatieve voorzieningen
    - en de aantakking van de oude meander (vanuit integraal ontwerp voor gehele meander)
  - Het opstellen van een grondstrategie ten behoeve van het (financieel) optimaal benutten van de vrijkomende gronden voor onder andere de dijkversterking Ravenstein-Lith.
  - Een strategie voor de bakenbomen die nu dicht langs de Maas staan.
  - Versterken van de recreatieve routestructuren in en naar het gebied, bijvoorbeeld in relatie met de Zuiderwaterlinie.
  - Helderheid over de relatie tussen de herontwikkeling bij Appeltern en de waterveiligheidsmaatregelen bij Appeltern/de Gouden Ham.

Figuur 3: visualisatie gebiedsbeeld Meanderende Maas, vanuit dit gebiedsbeeld zijn de hierboven beschreven maatregelen samengesteld ten behoeve van de verkenning.

2.3 Urgente opgave voor waterveiligheid als katalysator voor ruimtelijke ontwikkeling

Het dijktraject tussen Ravenstein en Lith kent een urgente waterveiligheidsopgave, omdat ongeveer 26 kilometer dijk aan Brabantse zijde van dit riviertraject door nieuwe veiligheidsnormen moeten worden aangepakt. Dit dijktraject is daarom ook opgenomen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma 2017-2022. Daarbij is in het gebied het besef duidelijk aanwezig dat het noodzakelijk is om op korte termijn met de waterveiligheidsmaatregelen aan de slag te gaan. De betrokken partners zien concrete mogelijkheden om hun eigen ambities voor dit gebied hieraan te verbinden.

Het Deltaprogramma en de waterveiligheidsaanpak zijn ook benoemd in de Gebiedsagenda van Brabant (2013). Hierin wordt aangegeven dat in de Maasvallei één grote potentie is voor een gebiedsontwikkeling waarbij landschapsontwikkeling, waterveiligheid, agrarische bedrijvigheid en toerisme, recreatie en cultuurhistorie kunnen samengaan. De haven van Oss is benoemd als middelgrote multimodale binnenvaart van nationale betekenis en is één van de drie Brabantse regionale logistieke centra. Het verbeteren van de toegankelijkheid, gericht op de Maasarm in het Burgemeester Delenkanaal, is in de Gebiedsagenda als nieuwe logistieke opgave gedefinieerd.

2.4 De verkenning leidt tot een besluit over één integraal voorkeursalternatief

De verkenning leidt tot een besluit over één integraal voorkeursalternatief voor de beoogde rivierverruiming, dijkversterking en gebiedsontwikkeling. In de verkenning wordt een afweging gemaakt over de optimale balans tussen dijkversterking en rivierverruiming. Zo wordt duidelijk wat de gewenste combinatie van dijkversterkings- en rivierverruimingsmaatregelen is en hoe dit gekoppeld wordt aan gebiedsmaatregelen. De onderbouwing van de integrale afweging wordt vastgelegd in een verkenningenrapport.

Het besluit over één integraal voorkeursalternatief is:

- voorzien van een goede onderbouwing ten aanzien van effectiviteit en kwaliteit en uitvoerbaarheid (onder andere in relatie tot grondposities, vergunbaarheid);
- voorzien van kostendragers dus betaalbaar;
- voorzien van de benodigde besluiten (gedragen en waar nodig voorafgegaan door besluitvorming in afzonderlijke organisaties).

Het besluit kent de volgende onderdelen:

1. Rivierverruiming

Voor de rivierverruiming bevat het voorkeursalternatief de gewenste rivierverruimende maatregelen (buitendijks) dicht langs de Maas (Lelyzone). Het gaat hier concreet om een integrale afweging van zomerbedverbreding, weerdverlaging en de aantakking van de oude meanderbogen. De waterveiligheidsmaatregelen bij Appeltern maken hiervan onderdeel uit. Naast het voorkeursalternatief leidt de verkenning ook tot afspraken over de verdere uitwerking en realisatie.

2. Dijkversterking

Voor de dijkversterking bevat het voorkeursalternatief het gewenste ontwerp voor de dijkversterking en een voorstel voor het vervolg naar planuitwerking via de HWBP dan wel de MIRT systematiek. Bij de afweging spelen naast de technische waterveiligheidsaspecten (doelmatigheid) en kosten ook ruimtelijke kwaliteiten een rol. Het streven is dat de dijkversterking bijdraagt aan het versterken van de ruimtelijke kwaliteit en de recreatieve verbindingen. Ook wordt aandacht besteed aan de ecologische functie van de waterkering als verbindingzone voor flora en fauna.

3. Samenhangend gebiedsprogramma met verschillende uitwerkingen

Voor de gebiedsontwikkeling zal de verkenning leiden tot een samenhangend gebiedsprogramma waarin een afweging plaatsvindt van gebiedsmaatregelen gekoppeld aan de waterveiligheidsopgave. Daarbij gaat het om:

- Gebiedsuitwerking voor de 'Waarden van Oss' met daarin
  - een verbetering van de toegang tot de multimodale binnenhaven van Oss via aanpassing van de bestaande meanderbocht;
  - het ecologisch reactiveren van de gedempte meanderbocht;
  - een ontwerp voor de hoogwatergeul bij Kasteel Oijen.
- Gebiedsuitwerking voor de 'Diedensche Uiterdijk' met daarin
  - de weerdverlaging langs de Maas in samenhang met KRW maatregelen
  - het versterken van het gezicht van Megen aan de Maas
  - recreatieve voorzieningen
  - en de aantakking van de oude meander
- Het opstellen van een grondstrategie ten behoeve van het (financieel) optimaal benutten van de vrijkomende gronden voor onder andere de dijkversterking Ravenstein-Lith.
- Een strategie voor de bakenbomen die nu dicht langs de Maas staan. Deze bomen zijn bij de kanalisatie ooit als bakens aangelegd om bij hoogwater de vaarweg te markeren. De bakenbomen zijn van belang voor de identiteit van de Maas. Op basis van een nadere uitwerking moet besluitvorming plaatsvinden over de strategie voor de bakenbomen. Bij de uitwerking gaat het om een ontwerpopgave in samenhang met de waterveiligheidsmaatregelen en om het in beeld brengen van de mogelijke vormgeving (verantwoordelijkheden, rollen, bekostiging) van duurzaam beheer en onderhoud.
- Versterken van de recreatieve routestructuren in en naar het gebied, bijvoorbeeld in relatie met de Zuiderwaterlinie en de relatie met de Maashorst.
- Helderheid over de relatie tussen de herontwikkeling bij Appeltern en de waterveiligheidsmaatregelen bij Appeltern/de Gouden Ham. De herontwikkeling van de betoncentrale bij Appeltern is geen beoogd resultaat van de verkenning, maar een eigenstandig traject. Aangezien de realisatiemogelijkheden van maatregelen bij Appeltern/de Gouden Ham hier direct aan gekoppeld zijn, wordt vanuit de verkenning wel meegedacht over deze relaties.

2.5 Oplossingsrichtingen

Integraal ontwerpproces voor rivierverruiming

Voor de beoogde rivierverruimende maatregelen wordt een integraal ontwerpproces doorlopen waarin hoogwaterveiligheid, beheerinspanning, vegetatiebeheer en ruimtelijke kwaliteit worden geoptimaliseerd. Daarbij wordt ook gekeken naar de relatie met toekomstige bovenstroomse- en benedenstroomse maatregelen, daar waar deze de waterstand beïnvloeden. In het MIRT Onderzoek zijn voor zomerbedverbreding enkele aannames gedaan (geen zomerbedverbreding bij dijk of als er al geulen zijn). Bij de start van de verkenning worden deze uitgangspunten opnieuw bepaald. Voor de mogelijkheden van rivierverruiming in de KRW projecten en bij de herontwikkeling bij Appeltern wordt in overleg met deze projecten gekeken welke oplossingsrichtingen in de verkenning worden meegenomen.

Uitwerken van verschillende alternatieven voor de dijkversterking

Voor de dijkversterking worden er verschillende alternatieven uitgewerkt die onder andere uitgaan van de waterveiligheidsopgave, de aanwezige verscheidenheid aan dijkprofielen, de ruimtelijke impact / samenhang met de directe omgeving (vestingstadjes, bewoning, bomen) en het verbindende karakter (wegen, fietsroutes).

Uitwerken van gebiedsmaatregelen

Voor de in 2.4 genoemde onderdelen van het gebiedsprogramma zal uitwerking plaatsvinden. Per maatregel zal bezien worden of het nodig is om meerdere alternatieven te ontwikkelen.

2.6 Samenhang rijks- en regionale doelen

Met de verkenning wordt een belangrijke stap gezet om de waterveiligheid voor de toekomst te borgen. Dat is van eminent belang voor de regio en is onderdeel van het nationale beleid voor waterveiligheid. Bewoners en economische waarden in het achterliggend gebied worden beschermd tegen hoogwater door een combinatie van dijkversterking en rivierverruiming.

Tegelijk ligt er duidelijke synergie met het versterken van de kwaliteit van het gebied, waardoor een nieuw landschap met bovenregionale aantrekkingskracht ontstaat en economische potenties kunnen worden benut. Naast waterveiligheid wordt hiermee bijgedragen aan rijksdoelstellingen ten aanzien van waterkwaliteit en biodiversiteit van de Maas (Kaderrichtlijn Water, Natuurambitie Grote Wateren).

Vanuit economisch perspectief is de multimodale haven in Oss van bovenregionaal belang, onder andere in de samenwerking met de haven van Rotterdam. Het realiseren van waterveiligheid en gebiedskwaliteiten leidt tevens tot synergie met regionale ambities zoals versterking van ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie, natuurontwikkeling, versterking van de (vrijtijds)economie en het vestigingsklimaat en behoud en ontwikkeling van vitale kernen.

2.7 Meekoppelkansen, raakvlakken

In het MIRT Onderzoek zijn naast de waterveiligheidsopgave de potenties, ambities en opgaven van het gebied de basis geweest voor de oplossingsrichtingen. In die zin werd er vanaf het begin gewerkt vanuit mogelijke synergie en onderlinge meekoppelkansen. Daarbij gaat het zowel om lange termijn ambities als om het op korte termijn anders invullen van reeds voorziene ontwikkelingen zoals de herontwikkeling van de betoncentrale bij Appeltern.

Bij de uitvoering van de geplande maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water valt een substantieel hoger rendement voor waterveiligheid te behalen. Een voorwaarde is dat nu snel kan worden afgestemd over de optimale oeverinrichting, gegeven de beschikbaarheid van extra middelen voor rivierverruiming.

Evenzo is er nu momentum voor een flexibele realisatiestrategie voor het Natuur Netwerk

Brabant in de Maasuiterswaarden. Nu is er nog ruimte om hiervoor in te zetten op herbegrenzing, waardoor extra middelen voor de combinatie van rivierverruiming en natuurontwikkeling beschikbaar kunnen komen.

Er is een grote mate van synergie met gebiedsambities op het terrein van natuurontwikkeling, cultuurhistorie (onder andere de Zuiderwaterlinie) en recreatie (waterrecreatie, routestructuren en *branding* van het gebied). In de verkenning worden de kansen voor synergie nader uitgewerkt en waar mogelijk al benut.

2.8 Zicht op financiering

Kostenraming

In het MIRT Onderzoek zijn de kosten voor de beoogde maatregelen geraamd volgens de 'Standardsystematiek voor kostenramingen 2010' (SSK 2010). De kostenraming betreft een deterministische raming van kosten inclusief BTW op prijspeil 2016. Vanwege de beperkte beschikbare informatie, waardoor veel aannames zijn gedaan die voor een groot deel kostenbepalend zijn, is de ingeschatte variatiecoëfficiënt (betrouwbaarheid) van de kostenraming 50%.

De kosten worden geraamd op circa €126 miljoen, met een bandbreedte van €63 miljoen tot €189 miljoen. Hierbij is geen rekening gehouden met de huidige grondeigendomssituatie waarbij een groot deel van de benodigde gronden reeds in bezit is van de partners bij Ravenstein-Lith; er is dus uitgegaan van grondaankoop terwijl dat slechts deels noodzakelijk is. Ook is geen rekening gehouden met klei- en zandwinning; deze kunnen tot lagere kosten leiden (bijv. doordat transportkosten beperkt worden en er geen loskades nodig zijn) en leiden ook tot opbrengsten. De verwachting van een aantal gebiedspartijen (op basis van ervaringen in projecten elders langs de Maas) is dat de daadwerkelijke kosten in de praktijk lager zullen liggen, zeker als gekozen wordt voor zelfrealisatie.

Zicht op financiering

De financiële dekking bestaat uit HWBP-geld (vermeden kosten dijkverzwaring), MIRT bijdrage, KRW-gelden en bijdrage uit de regio.

- De vermeden kosten dijkverzwaring zijn voorsnog ingeschat op € 39 miljoen. Ze zijn bepaald op basis van de bijdrage aan de te verwachten waterstandsaling. Zomerbedverbreding en weerdverlaging leveren hieraan de grootste bijdrage.
- De MIRT bijdrage (28,4 miljoen) wordt vooral ingezet op zomerbedverbreding en weerdverlaging. De inzet op overige maatregelen is relatief bescheiden.
- De mogelijke KRW bijdrage (€ 10 miljoen) is toegedeeld aan de weerdverlagingen vanwege de grote overlap met concrete KRW projecten.
- De regiobijdrage is € 42 miljoen. Deze is grotendeels bestemd voor het herstel van de voormalige riviermeanders en de beoogde gebiedsmaatregelen.

Voor de MIRT bijdrage uit het budget meerkosten rivierverruiming is daarbij van belang dat op het totaalpakket van acht projecten langs de Maas nog een financieel tekort bestaat. In de verkenningsfase zullen alle genoemde projecten verder worden uitgewerkt, inclusief een nadere uitwerking van de kostenraming. Daarbij wordt gekeken of de kosten omlaag gebracht kunnen worden. Bijvoorbeeld door scope-aanpassingen, hogere besparing op het HWBP of door aanvullende financiering. Indien een tekort blijft bestaan op het pakket van maatregelen van de acht projecten, dan zullen Rijk en regio deze gezamenlijk nader prioriteren.

Bijdrage Natuurmonumenten via revolving fund

De regiobijdrage wordt door provincies, gemeenten en Natuurmonumenten gedragen en is vastgelegd in de bestuursovereenkomst voor het MIRT onderzoek Ravenstein-Lith. Een fors onderdeel van de regiobijdrage komt van Natuurmonumenten. Natuurmonumenten zorgt via

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

zelfrealisatie voor de functiewijziging en inrichting van het onderdeel Maasmeanders binnen het koploperproject Ravestein-Lith. De kosten voor de uitvoering van dit onderdeel zijn geraamd op € 26 miljoen. De bijdrage van Natuurmonumenten verloopt via het revolving fund. Natuurmonumenten heeft een nalatenschap en een bijdrage van de Nationale Postcodeloterij ontvangen voor de versterking van de natuur langs de Maas. Met dat "startkapitaal" zijn gronden aangekocht en projecten opgestart die niet alleen geld kosten maar ook opbrengsten genereren. Voorbeelden zijn: de verkoop van klei, de ruiling en functiewijziging van grond en de berging van niet vermarktbare specie. Deze opbrengsten komen opnieuw beschikbaar voor het realiseren van de natuurambities langs de Maas.

3 Aanpak en planning

3.1 Er wordt een integrale MIRT/HWBP Verkenning uitgevoerd

Als vervolg op het MIRT onderzoek kiezen de regio en het Ministerie voor een gezamenlijke MIRT/HWBP Verkenning. Deze aanpak borgt een integrale afweging tussen en van de benodigde maatregelen ten behoeve van de waterveiligheid (rivierversuiming, dijkversterking) en het versterken van de gebiedskwaliteit. De keuze voor één proces biedt voor de omgeving ook meer duidelijkheid en houvast. Tot slot kennen de MIRT en HWBP systematiek op hoofdlijnen vergelijkbare activiteiten voor de verkenning (zie 3.3).

De integrale afweging is gewenst omdat de rivierversuimings- en gebiedsmaatregelen in de koploper nauw samenhangen met de dijkversterking, via onder andere effecten (waterstandsval) en grondstromen. Een dergelijk besluit vraagt gezamenlijke sturing door de verschillende partners, zonder voorbij te gaan aan de bevoegdheden voor de uiteindelijk te nemen besluiten. Het is daarom gewenst om de benodigde bestuurlijke besluitvorming goed te organiseren. De verkenning voor HWBP was voorzien vanaf 2017. De gelijktijdige start van verkenningen voor HWBP en MIRT maakt een integrale aanpak mogelijk. Sturing op tijd en inhoudelijke relaties kan het beste en meest efficiënt worden vormgegeven vanuit één integrale verkenning.

3.2 Benodigde planologische procedure

Tijdens de MIRT Verkenning wordt toegewerkt naar een integrale afweging van benodigde maatregelen. Ten aanzien van de planologische borging wordt het gebruik van een interprovinciale structuurvisie in combinatie met een planmer procedure door de betrokken partners onderzocht. Bij het uitwerken van het plan van aanpak zal hier een definitieve keuze in worden gemaakt. Ook dient hierbij de relatie met de Maasbrede uitwerking een plaats te krijgen.

Het MIRT Onderzoek heeft een samenhangend toekomstbeeld opgeleverd voor De Meanderende Maas. Het is ook gewenst dat deze visie landt in andere planvormen zoals het Deltaprogramma en de omgevingsvisies van de verschillende overheden (provinciaal, landelijk).

3.3 Activiteiten

Op basis van de MIRT en HWBP systematiek worden in ieder geval de onderstaande activiteiten onderscheiden. Dat zal in het plan van aanpak explicieter worden uitgewerkt en beschreven.

Startfase

Opstarten project en probleemanalyse. Door betrokken overheidsorganisaties wordt een Startdocument en plan van aanpak opgesteld voor de verkenning. Daarna volgt consultatie met publiek over problematiek en scope van de verkenning. Dit resulteert in een Notitie Reikwijdte en detailniveau.

Analytische fase

Genereren oplossingsrichtingen en zeef 1. Het is de bedoeling om in deze fase een brede set aan oplossingsrichtingen te genereren en deze globaal en kwalitatief te beoordelen. Uit deze brede set aan oplossingsrichtingen selecteert de stuurgroep een beperkt aantal kansrijke alternatieven: zeef 1.

Beoordelingsfase

Alternatieven beoordelen en selecteren en zeef 2. In deze fase worden de kansrijke alternatieven nader uitgewerkt en beoordeeld om tot één voorkeursalternatief te komen (zeef 2). Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de MER en de inzichten over kosten en baten.

Besluitvormingsfase

Bestuurlijke verankering en voorkeursbeslissing. Het voorkeursalternatief wordt voorgelegd aan de bestuurders en vastgesteld. Waarbij besluiten om niet door te gaan naar de planuitwerkingsfase ook een besluit is. Afspraken over het vervolgproces worden neergelegd in een bestuursovereenkomst.

3.4 Beoordelingskader

Aan het begin van de verkenning zal een afwegingskader worden opgesteld en bestuurlijk vastgesteld. Dit kader helpt bij het uiteindelijk bepalen van het voorkeursalternatief. De in het MIRT-onderzoek gehanteerde criteria zijn daarbij de basis; dus naast de bijdrage aan waterveiligheid en kosteneffectiviteit zijn ook criteria als kansen voor synergie met gebiedsambities, mate van duurzaamheid, impact op de beheerinspanning en bijdrage aan gebiedsidentiteit relevant. Bij de afweging zal voldoende aandacht moeten zijn voor de beheerbaarheid, zullen kosten uitgedrukt moeten worden in de *life cycle costs* (investeringen én beheerskosten) en wordt nader aandacht besteed aan de morfologische en hydraulische aspecten van de rivier en het regionale watersysteem (kwel en verdroging). Voor de dijkversterking (HWPB) zijn ook doelmatigheid en kosteneffectiviteit belangrijke criteria.

3.5 De planning voor de dijkversterking (HWPB) is richtinggevend

Voor de uitwerking van de planning (plan van aanpak) is urgentie van de dijkverbetering van belang. Om voor de dijkversterking tot een voorkeursalternatief te kunnen komen is tijdig duidelijkheid nodig over de waterstandsvaling die daadwerkelijk en in totaliteit voor de (bedijkte) Maas gerealiseerd zal worden. Bij de verkenning moet daarom ingezet worden om deze duidelijkheid snel te verkrijgen in de vorm van bestuurlijk gedragen werkafspraken. Ook hier is de relatie met de Maasbrede uitgangspunten van belang.

Voor een MIRT verkenning staat normaliter ongeveer twee jaar. Voor Ravenstein-Lith is het MIRT onderzoek binnen één jaar afgerond. De verkenning voor Ravenstein-Lith is in het HWPB programma nu opgenomen voor de periode 2017-2020. De besluitvorming over de Maasbrede voorkeursstrategie is voorzien medio 2018. Dat betekent dat vanuit het werkproces van de verkenning hieraan kan worden bijgedragen en dat eventuele Maasbrede afwegingen meegenomen kunnen worden in de besluitvorming over het voorkeursalternatief van Ravenstein-Lith.

De urgentie van de dijkversterking heeft ook consequenties voor de fasering van de maatregelen uit het gebiedsbeeld die hiermee samenhangen (bijvoorbeeld het reactiveren van de meanders). Realisatie van (een deel van) deze maatregelen in de periode tot 2030 is dan ook gewenst. Een deel van de maatregelen (bijv. KRW projecten) kan mogelijk al op korte termijn worden gerealiseerd.

Tegelijk lopen er nu al initiatieven in het projectgebied die kunnen bijdragen aan een veilige en natuurlijke Maas. In die gevallen is het vooral van belang dat ze goed aansluiten op de doelstelling en ontwikkelingen uit deze verkenning zodat het elkaar versterkt. Het is dan ook belangrijk dat dit in goed samenspel plaatsvindt.

4 Organisatie

4.1 Waterschap Aa en Maas is trekker van de verkenning.

Het MIRT Onderzoek is uitgevoerd onder trekkerschap van Waterschap Aa en Maas. De provincie Noord-Brabant, gemeente Oss en het waterschap fungeerden als gezamenlijk opdrachtgever. Deze samenwerking is door alle betrokken partners als prettig en succesvol ervaren; in het MIRT onderzoek is naast waterveiligheid ook voldoende aandacht besteed aan de kwaliteiten in het gebied en de kansen om ambities hieraan te koppelen.

Het waterschap Aa en Maas is verantwoordelijk voor het tijdig en binnen budget realiseren van de dijkversterking Ravenstein-Lith. Vanwege deze verantwoordelijkheid en de goede ervaringen in het MIRT onderzoek wordt het waterschap trekker van de verkenning. Het waterschap zal als trekker gesprekken aangaan om tot een gezamenlijk opdrachtgeverschap met meerdere partners te komen.

Het uit te werken voorkeursalternatief voor rivierverruimende maatregelen is een belangrijk onderdeel van de verkenning. Als verantwoordelijke partij voor de Maas zal het Ministerie van Infrastructuur en Milieu / Rijkswaterstaat, dan ook een actieve rol spelen in de verkenning, in het managementoverleg en projectorganisatie.

4.2 Participatie en communicatie

Tijdens het MIRT Onderzoek is nauw samengewerkt tussen de betrokken overheden en maatschappelijke organisaties. Er heeft een open podiumbijeenkomst plaatsgevonden waar men over het onderzoek in gesprek kon. Grondeigenaren in de uiterwaarden zijn per brief geïnformeerd en met enkele zijn eerste gesprekken gevoerd.

In de verkenning zal deze samenwerking worden gecontinueerd en verder uitgebreid. De stappen van de verkenning zullen in overleg met belanghebbenden, bedrijven, grondeigenaren, inwoners en partijen aan de Maas doorlopen worden. In het nog op te stellen plan van aanpak en participatieplan wordt dit nader uitgewerkt.

4.3 Samenhang met de andere (koploper) projecten langs de Maas

In het BO MIRT van 12 oktober hebben Rijk en regio conform het regionaal voorstel Maas besloten te starten met drie MIRT Verkenningen naar rivierverruiming: Venlo, Ravenstein-Lith en Oeffelt/Vortum. Tevens hebben zij besloten om de systeemmaatregelen bij Thorn, Baarlo, Venlo-Velden, Arcen en Well mee te nemen in de HWBP-verkenningen. Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen gaan bovendien door met vier lopende onderzoeken. Die hebben betrekking op Maastricht, de Lob van Gennep, Waterfront Ravenstein en het Maasoeverpark ter hoogte van 's-Hertogenbosch. Deze projecten maken geen onderdeel uit van de verkenning voor Ravenstein-Lith, maar hebben wel invloed op de waterstand binnen het projectgebied.

De komende jaren wordt onder andere via deze projecten en het regioproces de voorkeursstrategie rivieren verder geconcretiseerd en uitgewerkt in het traject "langetermijnambitie rivieren" dat medio 2018 afgerond moet zijn. Na de besluitvorming medio 2018 over de adaptieve uitvoeringsstrategie is duidelijk hoe het samenspel van dijkversterking en rivierverruiming er voor de (bedijkte) Maas uitziet. Dan moet helder zijn met welke waterstand voor het projectgebied rekening gehouden moet worden. Op basis daarvan kan vervolgens in de verkenning een voorkeursalternatief voor de dijkversterking en rivierverruiming worden uitgewerkt en vastgesteld. Gezien deze samenhang is het belangrijk dat de verkenning voor Ravenstein-Lith en de uitwerking van de voorkeursstrategie goed op elkaar zijn afgestemd.

De spoorbrug bij Ravenstein is onderdeel van een interprovinciaal onderzoek (MKBA) naar de

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

aanpak van drie knelpunten op de IJssellijn. Als dit onderzoek leidt tot een vervolg als MIRT-onderzoek of -verkenning in combinatie met de aanpak van de spoordijk als flessenhals in de Maas wordt de afstemming met Ravenstein-Lith opnieuw bezien.

Binnen het projectgebied is een plan in ontwikkeling voor natuurontwikkeling en verbetering van de waterkwaliteit van de Maas (KRW) in de uiterwaard bij Dieden-Demen. Bij de verdere uitwerking van dit plan is het van belang om zo veel mogelijk waterstandsdeling te realiseren. De maatregelen met rivierverruimend effect binnen deze projecten maken onderdeel uit van de verkenning. Bij Appeltern loopt de mogelijke herontwikkeling van het buitendijks terrein van de betoncentrale. Besluitvorming over de herontwikkeling valt buiten de verkenning. Gezien de aanwezige kansen voor rivierverruiming en de ruimtelijke kwaliteit, wordt in de verkenning de mogelijke rivierverruiming geconcretiseerd in samenhang met de planontwikkeling van de herontwikkeling.